

Nr 404.

Av herr Nordkvist m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 143 föreslås en genomgripande omorganisation av jordbruksforskningen och den högre lantbruksundervisningen i vårt land. Propositionen innebär bland annat, att en lantbrukshögskola upprättas vid Ultuna. Med denna samorganiseras vissa avdelningar av centralanstalten samt inrättas en fristående men till samma plats som högskolan förlagd försöksanstalt med jordbruks- och husdjursavdelningar. *Kungl. Maj:ts proposition.*

Till denna proposition har ministern för utrikes ärenden friherre Ramel i en reservation anmält, »att han i så måtto icke biträder föredragande departementschefens hemställan, att han anser, att den högre lantbruksundervisningen borde — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i den av herr Nilsson i Kabbarp m. fl. avgivna, vid jordbruksutskottets utlåtande nr 89 till 1930 års riksdag fogade reservationen — ordnas på så sätt, att de båda nuvarande lantbruksinstituten, alltså såväl det vid Ultuna som det vid Alnarp, ombildas och utbyggas till lantbrukshögskolor».

Vårt jordbruk måste alltfört betraktas som landets modernäring. Och om det numera och kanske ännu mera i fortsättningen icke kommer att ge sysselsättning och utkomst åt majoriteten av landets befolkning, så som förhållandet tidigare varit, så kommer det dock att inom överskådlig framtid direkt eller indirekt sysselsätta procentuellt större del av landets befolkning än någon annan yrkesgren. Jordbrukets utveckling till allt bättre ekonomisk bärkraft är av grundläggande betydelse för en lugn och lycklig samhällsutveckling. Erfarenheten har visat att inom alla grenar av mänsklig verksamhet de största framstegen ha vunnits, när vetenskapliga metoder tagits till hjälp vid utformandet även av praktisk verksamhet. Vår numera blomstrande industri t. ex. är en teknisk-ekonomisk verksamhet byggd på tillämpad naturvetenskap. Det ligger därför i sakens natur att även jordbruket, landets viktigaste näringsgren, i hög grad måste bli beroende av vetenskaplig forskning och undervisning just inom sitt verksamhetsområde. *Behov av en högskola.*

I Kungl. Maj:ts föreliggande proposition föreslås inrättande av en lantbrukshögskola; excellensen Ramel finner en rationell lösning av

problemet fordra upprättande av tvenne högskolor. Det berättigade i ett lokalintresses krav i detta hänseende skall här icke upptagas till diskussion, men det synes vara uppenbart att förfäktarna av åsikten om två högskolor för jordbruket överskatta det kvantitativa behovet av högre lantbruksundervisning i vårt land. En högskola får ej bli självändamål. Den måste tjäna landets intressen. Lantbrukshögskolan skall i första hand vara en jordbrukets fackhögskola för utbildande av lärare och konsulenter. Det bör därför finnas en viss proportion mellan antalet tillgängliga befattningar på dessa områden och antalet utexaminerade elever från högskolan. Den av högre lantbruksundervisningssakkunniga utarbetade översikten visar klart och tydligt att *en* högskola mycket väl motsvarar dessa krav. Att genom upprättande av tvenne högskolor locka till överproduktion på detta område kan ingalunda anses välbetänkt, och att nedskära elevantalet endast för att kunna upprätta tvenne högskolor är irrationellt och oekonomiskt. En *verklig* högskola kräver i vår tid en sådan utrustning i fråga om lärarkrafter, lokaler samt undervisnings- och forskningsmateriel, att det synes oklokt att binda sig för tvenne likartade institutioner. Detta av så mycket större anledning som avståndet från elevens hemort till undervisningsanstalten på grund av nutidens kommunikationer ej får tillmätas större betydelse. Vi finna därför Kungl. Maj:ts förslag om upprättande av *en* högskola vara det enda riktiga.

Högskolans
förläggning.

Om vi sålunda ansluta oss till Kungl. Maj:ts förslag om upprättandet av *en* lantbrukshögskola, så synes oss dock det kungliga förslaget i fråga om högskolans förläggning icke innebära den för den högre lantbruksundervisningens främjande lyckligaste lösningen. I en av jordbruksutskottets utlåtande nr 89 år 1930 föranledd, av riksdagen till Kungl. Maj:t avgiven skrivelse anhöll riksdagen om förnyad utredning av lantbrukshögskolefrågan, varvid bland annat högskolans förläggande till Stockholm eller Ultuna skulle komma under närmare övervägande. Kungl. Maj:t har vid detta övervägande beslutat sig för att välja Ultuna till högskolans förläggningsort. Då emellertid, så vitt vi kunna finna, detta val ej grundar sig på någon mer ingående, saklig undersökning och prövning av respektive förläggningsorters alla företräden, finna vi resultatet av övervägandet ej vara av sådan art, att det kan läggas till grund för frågans avgörande. Detta särskilt då av den anledningen, att när det gällt avgöra Stockholms lämplighet som förläggningsort Kungl. Maj:t i flera fall undervärderat vissa synpunkter och helt negligerat andra.

Allmänna syn-
punkter ifråga
om förläggnings-
sorten.

Den för närvarande och säkerligen för lång framtid mest betydelsefulla frågan för svenskt jordbruk är den att vinna avsättning för jordbrukets produktion. Vår export är försvårad och hemmamarknaden är

trög. Allt som kan stimulera avsättningen och därmed förbättra affärs-
läget för jordbruksnäringen bör understödjas.

Den under senare årtionden försiggående utvecklingen av landets in-
dustri har skapat existensmöjligheter för en starkt ökad befolkning ej
engagerad i jordbruk. Över 60 procent av landets invånare kunna ur
jordbrukssynpunkt räknas som konsumenter. Och utvecklingen går allt-
jämt i riktning mot ökning av denna samhällsgrupp. Därmed ökas livs-
medelsbehovet i städer och industrisamhällen.

Det framstår med tanke härpå såsom ett för var dag allt viktigare
problem, att den, som i framtiden skall utbildas till ledare för vårt jord-
bruk, lär sig att även förstå konsumenternas behov och synpunkter. Han
måste under sin studietid i största möjliga mån söka leva sig in i livs-
medelshandelns hela distributionsapparat, i grunden lära känna dess or-
ganisation och de förutsättningar, varpå denna vilar. Han bör ges möj-
ligheter att förstå icke endast producenternas utan även konsumenternas
mentalitet, att lära känna de vägar, som bäst leda till ett samförstånd
mellan dessa tvenne av varandra beroende grupper.

Men skall samförståndet mellan producenter och konsumenter få en så
stor utbredning i vårt land, att det blir en faktor att räkna med, så synes
det oss av största vikt att lantbrukets blivande ledare, eleverna vid lant-
brukshögskolan, under en tid av sin utbildning få tillfälle att lära känna
konsumentmiljön. Men ett sådant studium synes enligt vår mening allra
mest tillfredsställande kunna bedrivas vid en lantbrukshögskola, förlagd
till huvudstaden, landets största och som studieobjekt mest mångsidiga
konsumtioncentrum. Denna förläggningssort synes vara så mycket vik-
tigare, som huvudparten av högskolans elever med anledning av den spe-
cialkurs för inträdessökande till högskolan, som av Kungl. Maj:ts förel-
slås upprättad, och vilket förslag vi ge vårt fulla erkännande, komma att
utgå från lantmannahem, där helt naturligt producentsynpunkterna äro
helt eller starkt företrädda. Den nämnda specialkursen förelås förlagd
till en (skånsk) folkhögskola. Förlägges därtill lantbrukshögskolan till
en lantegendom, så komma dessa elever att utexamineras som agronomer
utan personlig kännedom om konsumtionsförhållandena i vårt land. Att
detta ej kommer att befrämja ett samförstånd mellan producenter och
konsumenter ligger i öppen dag.

Det är också av stort socialt intresse, att utvecklingen ledes in på detta
spår. I ju högre grad vi kunna mildra klassmotsättningarna i samhäl-
let, i desto högre grad skapas trevnad och lycka för vårt folk. Det synes
oss att ovan berörda synpunkter helt förbisetts, då avvägandet av skäl-
len för och emot Stockholm skett.

Däremot ha i Kungl. Maj:ts proposition mot varandra vägts de för-
delar ur samarbetssynpunkt de olika vetenskapliga institutionerna emel-
lan, som de olika förläggningarna kunna tänkas medföra. Departements-

*Högskolans
möjligheter
till samar-
bet med andra
institutioner.*

chefen anför härvid: »På grund av nu antydda omständigheter torde kunna sägas, att vilken av nämnda orter, som än kommer att väljas till förläggningsplats för högskolan, goda möjligheter torde föreligga till vetenskapligt umgänge. Troligen äro möjligheterna härtill i Stockholm mera vidsträckta, medan beträffande Uppsala anledning föreligger att antaga, att samarbetet komme att bliva mera intensivt. Vilken av de båda platserna, som under nu antydda förhållanden skulle vara att föredraga, torde vara svårt att avgöra, varför förevarande synpunkt knappast kan få tillmätas avgörande betydelse för valet mellan dessa båda platser.»

Kungl. Maj:t har sålunda ej funnit skäl att på denna grund ge någon av förläggningsorterna ett avgjort företräde.

*Samarbete vid
föreläggning
till Ultuna.*

Vid en föreläggning till Ultuna kan vetenskapligt samarbete påräknas med Uppsala universitet och den till Ultuna förlagda statsunderstödda Svenska betes- och vallföreningen samt Svalövs växtförädlingsanstalts dit förlagda filial. Samarbete med universitetet synes dock huvudsakligen komma att inskränka sig till, att studerandena i Uppsala få tillfälle att begagna lantbrukshögskolans lokaler och försöksfält. Kungl. Maj:ts proposition uttrycker detta så: »Studerande vid universitetet, som på ett högre stadium kommit att syssla med vetenskapliga problem på gränsen till de tillämpade jordbruksämnen, framför allt i fråga om fysik, kemi, botanik och zoologi, skulle helt säkert begagna tillfället att anlita den på samma plats belägna och med specialister och specialutrustning försedda lantbrukshögskolan.» Och det torde ej kunna förnekas, att detta skulle bli en stor fördel för universitetet i Uppsala. Där emot torde stora svårigheter uppstå för elever vid lantbrukshögskolan att i större utsträckning kunna tillgodogöra sig undervisningen vid universitetet. Enligt den av Kungl. Maj:t föreslagna vägen för inträde till lantbrukshögskolan, vilken vi anse under inga förhållanden böra övergivas, kan större delen av eleverna vid lantbrukshögskolan tänkas komma att vinna inträde vid densamma utan avlagd studentexamen. För inträde vid universitetet är däremot studentexamen obligatorisk. Studerandena vid en eventuell lantbrukshögskola vid Ultuna skulle således i de flesta fall sakna formell kompetens för att bedriva studier vid universitetet.

*Samarbete vid
föreläggning i
Stockholm.*

Vid föreläggning av lantbrukshögskolan till Stockholm skulle förhållandena bli något annorlunda. Stockholms högskola är visserligen en privat institution, men detta torde ej lägga hinder i vägen för ett samarbete, som för övrigt redan förefinnes mellan densamma och centralanstalten. I naturvetenskapligt hänseende torde Stockholms högskola erbjuda mycket stora möjligheter för samarbete. Vi vilja i detta sammanhang endast erinra om den nyupprättade institutionen för biokemisk forskning, vars forskningsarbete är av grundläggande betydelse för jord-

bruksvetenskapen. Man kan alltså på goda grunder säga att samarbetet mellan lantbrukshögskolan vid Experimentaltältet och Stockholms högskola torde bli minst lika livligt som mellan en lantbrukshögskola vid Ultuna och Uppsala universitet. Därtill kommer att detta samarbete för lantbruksstuderandena i Stockholm är underlättat i det avseende, att för studier vid Stockholms högskola avlagd studentexamen ej är obligatorisk. Denna demokratiska förordning och den därav skapade andan, som ej är bunden av sekelgamla traditioner, bör ej oväsenligt underlätta samarbetet mellan de båda högskolorna.

Med handelshögskolan borde ett intimt samarbete kunna etableras. Den mest vägande anmärkningen mot den föreslagna lantbrukshögskolans inre organisation torde vara den att ämnet lantbruksekonomi är alltför svagt representerat. Vid en förläggning till Stockholm skulle ett samarbete med handelshögskolan kunna avhjälpa eller mildra denna svaghet. Den i schemat för lantbrukshögskolan helt bortglömda marknadsläran, som i andra länders högre lantbruksundervisning tillmätas en mycket stor betydelse, skulle vid en förläggning av lantbrukshögskolan till Stockholm lättare än vid Ultunaföreläggningen tillvinna sig erforderligt beaktande. Därmed bleve högskolan mera ägnad att företräda jordbrukets intressen på detta område.

Beträffande samarbetet med veterinärhögskolan vilja vi bland annat påpeka, att vi i bifogade byggnadsförslag till lantbrukshögskola i Stockholm kunnat utesluta lokaler för undervisning i husdjurens anatomi och exteriör. Denna tänkes förlagd till veterinärhögskolan, vars styrelse i yttrande över högre lantbrukssakkunnigas förslag förklarar sig villig medverka till en sådan lösning.

Vi måste förklara den i Kungl. Maj:ts proposition gjorda slutsatsen, att Ultuna och Stockholm erbjuda samma möjligheter till vetenskapligt samarbete för en högskola, såsom varande felaktig. Man måste vid ett allsidigt bedömande av värdet av detta samarbete finna en förläggning till Ultuna långt mindre fördelaktig än den till Stockholm. Bifogade schematiska framställning (se kartan) av de jordbruket tillhörande eller närstående institutioner och företag, vilka äro förlagda till Stockholm och vilka en lantbrukshögskola bör ha fördel av att utnyttja och söka samarbete med, visar till fullo riktigheten av detta påstående. Det bör även påpekas, att detta samarbete ej blir av så ensidig beskaffenhet som samarbetet mellan Uppsala universitet och en högskola vid Ultuna. Vid förläggning av högskolan till Stockholm kan man nämligen med goda skäl tala om en växelverkan mellan lantbrukshögskolan å ena sidan och ett flertal av ovan angivna institutioner å den andra. Den auktoritativa sakkunskap på jordbruksområdet, som lantbrukshögskolan kommer att företräda, torde nämligen bidra till att dessa institutioner mer än nu sker söka anknytning till den högre lantbruksundervisningen. Ur rikssynpunkt kan denna fördel av Stockholmsföreläggningen av lantbruks-

högskolan knappast överskattas. Dessutom synes det oss själfvallet att en förläggning till huvudstaden, där så många olika, men dock jordbruket tjänande institutioner äro förlagda, skall göra det möjligt för högskolan att för de specialkurser, för vilka redan nu ett stort behov föreligger och vilka ännu mer i framtiden bli nödvändiga, förvärva de mest kvalificerade lärarkrafterna.

Behov av lantegendom.

Ett skäl, som i Kungl. Maj:ts proposition ansetts tala emot en förläggning av lantbrukshögskolan i Stockholm, är bristen på tillräcklig jordareal vid den tilltänkta förläggningsplatsen. Detta skäl är nog så bestickande, men vi kunna ej anse det vara av avgörande betydelse. Denna vår uppfattning styrkes även av den allt mindre vikt som undan för undan tillmätts nämnda fråga i de olika utredningarna. Högre lantbruksundervisningssakkunniga funno bristen på lämpligt jordbruk vid en eventuell förläggning till Stockholm vara det mest vägande skälet emot en sådan förläggning. Inför den kritik detta yttrande blivit utsatt för hava uttrycken i Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition betydligt mildrats. Det heter där:

»Beträffande härefter frågan om tillräckliga försöksfält och möjligheter till förbindelse med praktiskt jordbruk å de båda nämnda platserna, anser jag mig till en början böra fastslå, att det ingalunda ur elevernas synpunkt i och för sig skulle kunna betraktas som oundgängligen nödvändigt, att lantbrukshögskolan har förbindelse med ett jordbruk. Man bör nämligen icke överskatta betydelsen av ett dylikt demonstrationsobjekt. Däremot lär det vara av synnerlig vikt för vissa lärare vid högskolan att hava tillgång till tillräckliga och lämpliga försöksfält, på det att de må sättas i stånd att genomföra och följa för forskningen nödvändiga försök. Likaledes äro vissa andra lärare av samma anledning i behov av tillgång till en ej alltför fåtalig kreatursbesättning. Vidare torde det vara synnerligen viktigt med hänsyn till forskningens och undervisningens allmänna inriktning, att högskolan har en sådan belägenhet, att lärarna komma i ständig kontakt med utövarna av praktiskt jordbruk. Vad nu sagts om vissa lärare vid lantbrukshögskolan har, och det till och med i än högre grad, tillämpning på försöksmännen och forskarna vid centralanstalten för försöksväsendet.»

Vi fastslå därför att även Kungl. Maj:t finner en större egendom vid lantbrukshögskolan vara av mer underordnad betydelse för elevernas fackliga utbildning än vad man på en del håll tidigare velat göra gällande. Detta framgår för övrigt också därav, att i Kungl. Maj:ts proposition fordringarna för jordbrukspraktik för inträde vid lantbrukshögskolan föreslås skärpta och att undervisningen där är tänkt såsom rent teoretisk. Men därmed faller också det av högre lantbruksundervisningssakkunniga framför alla andra åberopade skälet för en förläggning av högskolan till Ultuna. Att just denna egendom skulle vara av så stor

betydelse för vissa lärare vid högskolan, kunna vi ej finna. Vid en Stockholmsförläggning av högskolan torde försöksfält utöver den areal, som finnes vid Experimentalfältet, kunna erhållas vid en försöksgård i Stockholms närhet, såsom i det följande föreslås.

Därtill kommer att just med utgångspunkt från departementschefens egen uppfattning om vikten av tillgång för lärarna av tillräckliga och lämpliga försöksfält, och kontakt över huvud med utövarna av praktiskt jordbruk, Stockholm måste anses ha företrädare framför Ultuna. Ty det är givetvis mycket lättare och billigare att upprätthålla en sådan kontakt från Stockholm med dess fulländade kommunikationsnät åt alla håll ut i landet, än från det ur kommunikationssynpunkt långt mera isolerade Ultuna. Stockholms centrala läge kommer också att tillföra högskolan besökande jordbrukare, jordbrukstjänstemän och f. d. elever i en utsträckning, som Ultuna aldrig kan uppnå. Dessa personer, med verksamhet i jordbruk från landets alla delar, komma säkerligen att verksamt bidra till att högskolan hålles å jour med det praktiska jordbruket och dess krav.

Högskolans kontakt med praktisk jordbruksverksamhet.

Beträffande Ultunas lämplighet som försöksjordbruk hänvisa vi till vad som härom finnes anfört i jordbruksutskottets utlåtande nr 42 år 1928. Då enligt vad i ovanberörda utskottsutlåtande finnes anfört Ultuna en gång förklarats olämpligt som försöksgård, synes det oss betänkligt att till denna plats förlägga såväl lantbrukshögskolan som centralanstalten. Långt lämpligare är då att dessa institutioner förläggas till Stockholm. Lämplig försöksareal kan då erhållas vid försöksgård inom rimligt avstånd från högskolan.

Ultuna som försöksgård.

De 17 hektar åker, som centralanstalten för närvarande förfogar över vid Experimentalfältet, anses i Kungl. Maj:ts proposition otillräckliga för en högskolas behov. Däri kunna vi instämma så tillvida, att den är otillräcklig och mindre lämplig för utförande av fältförsök i större skala. Däremot anse vi den fullt tillräcklig för undervisningens behov ur demonstrationssynpunkt. För lantbrukshögskolans forskningsverksamhet torde däremot krävas större arealer försöksjord, vilka lämpligen anskaffas genom att ej alltför långt från högskolan upprätta en för detta ändamål avsedd försöksgård. Denna senare omständighet, att lantbrukshögskola och försöksgård ej komma att ligga i omedelbar kontakt, torde ej vara av så ofördelaktig natur för högskolan att en förläggning till Stockholm av denna anledning omöjliggöres. I detta sammanhang måste påpekas att den i Kungl. Maj:ts proposition gjorda jämförelsen mellan förhållandena i Berlin och Stockholm är ej så litet missvisande. Lantbrukshögskolans i Berlin undervisningslokaler, vilka utgöras av äldre byggnader, ligga vid Invalidenstrasse, vilken kan jämföras med t. ex. Malm-

Försöksjord vid Experimentalfältet.

skillnadsgatan i Stockholm. Icke en kvadratmeter jord till försöksändamål står till förfogande. De relativt nybyggda försöksinstitutionerna ligga i Dahlem, en förstad till Berlin. Avståndet dit från Invalidenstrasse är cirka 10 kilometer. Försöksarealen i Dahlem är enligt uppgift i bil. F. i högre lantbruksundervisningssakkunnigas betänkande 10 hektar. Mot detta synes centralanstaltens 17 hektar ej underlägsna. Den egentliga försöksarealen i Berlin är den stora försöksgården Koppehof, som ligger i närheten av Potsdam. Den kan således helt jämföras med en försöksgård i Stockholms närhet.

*Försöksgård i
Stockholms
närhet.*

I motion nr 539 år 1930 påpekades att riksdagen i princip beslutat, att försöksgårdar skola upprättas inom Sveriges olika typer av jordbruksbygder. Att Mälardalen därvid skall få sin försöksgård torde kunna anses helt naturligt. Denna försöksgård bör av flera skäl förläggas till Stockholms närhet. Flera egendomar ha varit på förslag. Bland dessa synes Svartsjö kungsladugård mycket lämpligt för ändamålet. En del av egendomen kan lätt avskiljas till försöksareal. Såväl vad beträffar jordmån som klimat är egendomen som försöksgård överlägsen Ultuna. Då ett upprättande av denna försöksgård, såsom ovan nämnts, ingår som ett led i en tidigare av riksdagen godkänd plan, anse vi oss icke böra uppgöra kostnadsförslag för försöksgården.

*Levnadsom-
kostnader.*

De höga levnadsomkostnaderna i Stockholm anses i Kungl. Maj:ts proposition tala emot en förläggning av högskolan till huvudstaden. Vi hava företagit en undersökning och därvid har framgått, att skillnaden i kostnad per månad för bostad och mat uppgår till cirka 20 kronor till Ultunas fördel. Denna skillnad synes oss dock, om man tar hänsyn till de fördelar i övrigt, som vistelse under studietiden i huvudstaden erbjuder, ej vara av den storleksordning att den behöver tillmätas större betydelse.

*Växtskydds-
anstalten.*

Förutom de ovan påtalade olägenheterna med en lösning av lantbruks-högskolefrågan enligt det kungliga förslaget få vi ytterligare framhålla ännu en, som enligt vårt förmenande är rätt så betydande. Kungl. Maj:t föreslår, att lantbrukshögskola och centralanstalt lokalt skiljas från den blivande växtskyddsanstalten. Denna lösning måste, såvida icke ytterligare ekonomiska uppostringar skola göras, innebära avsevärda nackdelar för dessa institutioner. Högskolan går miste om det åskådningsmaterial för undervisning som växtskyddsanstaltens blotta verksamhet måste innebära. Eleverna vid högskolan erhålla alltså ej den undervisning i växtpatologi och entomologi, som ett lokalt samordnande av växtskydd och högskola skulle möjliggöra. Detta i sin tur får till följd att växtskyddsanstalten, som till väsentlig del måste grunda sin verksamhet på kunniga rapportörer i landets skilda delar, ej får den hjälp av de lant-

brukshögskoleutbildade, som annars varit möjlig. Vidare berövas växtskyddsanstalten genom den föreslagna anordningen omedelbar tillgång på såväl kemisk sakkunskap som växtodlingssakkunnigt folk. Det kan i detta sammanhang ej nog kraftigt framhållas, att växtskyddsanstalten ej enbart får betraktas som en för vår import av levande växter ur administrationssynpunkt upprättad växtsanitär anstalt. Växtskyddsanstaltens lokala avskiljande från lantbrukshögskola och centralanstalt innebär en viss risk för att anstalten utvecklar sig i sådan riktning. Med förläggning av högskolan till Stockholm undgås alla här nu närmare framhållna olägenheter.

Oavsett de beräkningar över byggnadskostnader för en högskola vid centralanstalten, till vilka vi senare återkomma, så kunna vi ej underlåta att påpeka, att en förflyttning av centralanstalten från Experimentalfältet knappast kan tänkas innebära någon ekonomisk vinst för staten. Denna marks försäljande till privat bebyggelse torde av ingen ifrågasättas. Dess fortsatta disponerande av lantbruksakademien tillför ej staten inkomster. Markens utnyttjande för lantbrukshögskolan torde vara dess bäst tänkbara användning, detta ej minst på grund av den lokala kontakt högskolan då skulle få med alla de vetenskapliga institutioner med teoretisk och praktisk uppgift, vilka redan nu äro förlagda till denna del av Djurgården.

Experimentalfältets användning.

I och med att lantbrukshögskolan förlägges till Stockholm uppstår dock frågan om användandet av vid Ultuna befintliga byggnader, som nu disponeras av lantbruksinstitutet. Frågans lösning synes oss ganska självfallen. I Kungl. propositionen föreslås inrättande av en driftsledarekurs förlagd till Alnarp. Det synes oss påtagligt, att mellersta Sverige i lika hög grad har behov av en dylik kurs. Dessa praktiska kurser måste i hög grad bliva beroende av de lokala förhållanden, under vilka de bedrivs. Driftsledare, utbildade i Skåne, torde därför få svårt att finna sig tillrätta i mellersta Sverige och vice versa. Då statistiken visar, att av landets större egendomar flertalet äro belägna i Mälardalskapen, bör det alltså vara angeläget, att driftsledare för dessa egendomar utbildas i mellersta Sverige. En driftsledarekurs efter i huvudsak samma plan som för den vid Alnarp bör alltså inrättas även vid Ultuna. Då emellertid statsrådet i proposition själv framfört tanken på en dylik kurs även för mellersta Sverige, men ansett frågan härom böra anstå någon tid, synes det oss lämpligt, att en driftsledarekurs, förlagd till Ultuna, inrättas så snart byggnaderna vid Ultuna för detta ändamål kunna tagas i anspråk.

Driftsledarekurs vid Ultuna.

Kungl. Maj:ts proposition upptager ett vidlyftigt program för uppförande av nya och omändrande av nuvarande byggnader vid Ultuna för lantbrukshögskolan. Då i stor utsträckning äldre byggnader skola apte-

Byggnadsfrågan.

ras för nya ändamål torde icke kunna undvikas att sådan rationalisering i planlösningen, som möjliggöres vid nybyggnad, icke kan genomföras och att härigenom det tillgängliga kubikinnehållet icke kan utnyttjas på det mest effektiva sätt. I bilagda förslag till nybyggnader för högskolan förlagd till Stockholm samt för försöksanstalten har koncentrationsprincipen tillämpats. I stället för ett flertal spridda byggnader hava alla högskolans avdelningar sammanförts i en byggnadskropp med bekväm inre förbindelse mellan de olika avdelningarna. För centralanstaltens behov föreslås uppförande vid Experimentalfältet av samma byggnad, som i Kungl. Maj:ts proposition föreslås till uppförande vid Ultuna. För växtskyddsanstalten disponeras nuvarande botanisk-patologiska institutionen, entomologiska institutionen och antingen jordbruksavdelningens nuvarande institutionsbyggnad eller också nuvarande växtfysiologiska laboratoriet med i samma byggnad inredd bostadsvåning. Bostäder för vaktmästare inredas dels i stora institutionsbyggnadens vindsvåning, dels i den nuvarande s. k. assistentbostaden. Ekonomibygnaderna föreslås reparerade. De smärre detaljer, som här ej kunna uppräknas, inverka ej på något sätt på vårt förslags antagbarhet. Genom att följa denna byggnadsplan ökas möjligen kostnaderna något, men å andra sidan erhållas lokaler, som i planmässighet och ändamålsenlighet vida överträffa dem, Ultunaförslaget erbjuda.

Kostnader.

Vid utarbetandet av denna byggnadsplan ha vi närmast följt det av utredningsmännen beräknade behovet av lokalutrymme. Den av utredningsmännen beräknade engångskostnaden för byggnader uppgår till 1,992,700 kronor. Denna kostnad har av kungl. byggnadsstyrelsen ansetts »väl knappt tilltagen».

Kungl. Maj:t har i nu föreliggande proposition nedprutat byggnadsbeloppet till 1,736,500 kronor. Nedprutningen har kunnat ske genom att bland annat den av utredningsmännen som behöflig ansedda biblioteksbyggnaden för närvarande ej medtagits i byggnadsprogrammet. I det av oss framlagda förslaget ingår däremot fullständigt biblioteksutrymme enligt utredningsmännens förslag. Dessutom upptager förslaget ett icke obetydligt reservutrymme, som med fördel kan komma till användning vid framtida utvecklingsbehov. Genom tillämpande av modernaste byggnadstekniska metoder har ändock byggnadskostnaden kunnat stanna vid 2,150,000 kronor.

I jämförelse med utredningsmännens förslag innebär detta en kostnadsökning av 157,300 kronor. Denna synes dock vara av alldeles underordnad betydelse med hänsyn till de många direkta och indirekta fördelar både av ekonomisk och annan art, som en förläggning till Stockholm skulle medföra.

Vad i övrigt angår byggnadsförslaget hänvisa vi till bilagorna A och

B, som bifogas motionen samt till de ytterligare ritningar, som direkt ingivnas till vederbörande utskott.

På grund av vad sålunda av oss här ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta, att den av Kungl. Maj:t i proposition 143 föreslagna lantbrukshögskolan och centralanstalten förläggas till centralanstaltens nuvarande område i Stockholm.

För den händelse denna vår hemställan icke kan av utskottet och riksdagen biträdas, yrka vi alternativt,

att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om snabb och fullständig utredning rörande lantbrukshögskolans förläggning till Stockholm och för nästa års riksdag framlägga förslag därom.

Stockholm den 21 mars 1931.

Erik Nordkvist.

Thore Alströmer.

Sig. A. Carlsson.

Carl Arv. Anderson.

Bilaga A.

Några byggnadstekniska synpunkter vid utformningen av förslaget till lantbrukshögskola vid Experimentalfältet i Stockholm.

En rationell och ekonomisk planläggning av en läroanstalt, sådan som den föreslagna, med ett stort antal laboratorie- och arbetslokaler m. m. av olika storlek, förutsätter ett byggnadssystem och en plan med större smidighet än vad i en vanlig byggnad, med väggar av tegel, brukar vara fallet. Härtill kommer, att en dylik anstalts lokaler under årens lopp rätt ofta behöva omdisponeras, utvidgas eller ändras på annat sätt, för att motsvara nya eller ändrade krav.

Det utarbetade förslaget avser därför en byggnadskropp med en bärande stomme av järnbetongpelare, mellan vilka anbringas lätta och tunna väggar. De olika pelarna placeras med jämna mellanrum och på sådant sätt, att på ömse sidor om en mittkorridor erhållas rumsenheter med storleken 5.7×4.0 meter, d. v. s. cirka 23 kvadratmeters golvyta. Till varje sådant rum framdragas stamledning för gas, vatten och avlopp. En dylik rumsenhet kan därigenom användas till arbetsrum eller laboratorium utan några som helst förändringar i ledningsnätet, endast genom utbyte av den lösa inredningen.

Där större lokaler än nyssnämnda erfordras, såsom för större laboratorier, föreläsningssalar m. m., erhållas dessa genom att sammanslå två,

tre eller flera rumsenheter. Det är att märka, att rumsenhetens storlek valts så, att den skall med minsta möjliga avvikelse kunna på nyss beskrivna sätt motsvara anspråken på alla de lokaler, för vilka önskemålet om en viss golvyta framstälts.

Genom det föreslagna systemet med lätta och tunna väggar vinnes, förutom ovan nämnda fördelar, även att byggnadens kubikmassa avsevärt nedbringas.

Rörande byggnadernas förläggning, lokalernas disposition inom desamma o. s. v. hänvisas till bifogade beskrivning av förslaget.

Stockholm den 17 mars 1931.

G. BIRCH-LINDGREN
arkitekt — Stockholm.

Ake Nettelbladt.

Billaga B.

Kortfattad beskrivning av förslag till lantbrukshögskola vid Experimentalfältet.

Högskolan har, som av bifogade karta¹ framgår, tänkts förlagd till det område, som för närvarande disponeras av centralanstalten för försöksverksamheten å jordbruksområdet, varvid centralanstalten skulle ingå som en del av högskolekomplexet.

Byggnaden har avsetts att uppföras som en huvudbyggnad i 3 fulla våningar och jordvåning samt 2 lägre flyglar i 2 våningar, vindsvåning och jordvåning. De byggnadstekniska principerna framgå närmare av en bifogad redogörelse härför.

Byggnadens uppförande har tänkts ske i två etapper. För tillgodoseende av 1:a årets lokalbehov skulle då som en 1:a etapp endast uppföras flygeln A, varefter 2:a etappen skulle omfatta huvudbyggnaden B och flygeln C.

Genom byggnadens uppförande i etapper kan årets byggnadsprogram hållas inom den i Kungl. propositionen uppgjorda kostnadsramen, vilken, såsom första del av engångskostnaderna för högskolans uppförande, upptar ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

Den nuvarande huvudbyggnaden för centralanstalten är tänkt bibehållen i huvudsakligen oförändrat skick.

Beträffande den nya byggnadens för centralanstalten plandisposition och dylikt tänkes denna uppförd i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition men med tillämplande av samma byggnadsprinciper som för högskolan, vilket utan minskning av den effektiva golvytan skulle möjliggöra en avsevärd reducering av byggnadskuben med därav följande lägre byggnadskostnad.

Vi förslaget utarbetande har lokalbehovet beräknats i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition med de jämkningar, som betingas av lokala förhållanden. De erhållna effektiva golvytorna framgå av nedanstående tabell, varvid till jämförelse även medtagits de i Kungl. Maj:ts proposition begärda:

¹ Överlämnad till vederbörande utskott.

Effektiv golvyta i kvadratmeter.

	Kungl. Maj:ts prop.	Föreslaget förslag
I. Nuvarande institutionsbyggnad.		
Bottenvåningen. Lokaler för försöksverksamhet i lantbrukskemi	410	425
Våningen 1 tr. Lokaler för försöksverksamhet i bakteriologi	365	300
Våningen 2 tr. Lokaler för försöksverksamhet i bakteriologi		
Våningen 2 tr. ¹ Bostadslägenheter och speciallaboratorium för elever	—	270
Summa	775	1,045

II. Nybyggnaden.

Institutionen för jordbrukslära		655	
» » växtodling, växtfysiologi, ärftlighetslära, lantbruksekonomi	1,830	1,195	1,850
» » marklära, lantbrukskemi och bakteriologi, 1,175 — 365 = ...	810		790
» » matematisk fysik, redskapslära, kulturteknik och husbyggnadslära	595		600
» » husdjurslära ¹ 1,120 — 100 = ...	1,020		1,000
Diverse lokaler:			
Samlingssal	150		170
Lärarrum vid samlingssalen	30		45
Rektorsexpedition och kamrerexpedition	120		120
Kollegierum	70		70
Bibliotek, bokmagasin och lärum	—		1,050
Matsalar och kök	240		250
Kärlokaler för eleverna	150		150
Verkstäder, maskinrum, varmbad, värmecentral	400		400
Reservutrymmen i jordvåningen	—		200
» i vindsvåningen (bostad, speciallaboratorium o. dyl.)	—		1,160
Summa	5,415		7,855
III. Byggnad för centralanstalten	1,100		1,100

Sammanfattning.

I. Nuvarande institutionsbyggnaden	775	1,045
II. Nybyggnaden	5,415	7,855
III. Byggnad för centralanstalten	1,100	1,100
Summa	7,290	10,000

¹ Anatomisal om 100 kvadratmeter är tänkt förlagd till Veterinärhögskolan, men kan eventuellt inredas i outnyttjat källarutrymme.

Överslagsberäkning av engångskostnader för upprättande av lantbrukshögskola vid
Experimentalältet.

A. Byggnadskostnader för 1:a etappen.¹

Byggnadsdel A	500,000		
Reparationer av nuvarande huvudbyggnad	25,000		
Diverse	75,000	600,000	600,000

B. Byggnadskostnader för 2:a etappen.

1. Nybyggnader:			
Byggnadsdel B och C	1,195,000		
Växthus	50,000	1,245,000	
Centralanstalten		250,000	
Maskinhall		19,200	1,514,200
Väganläggningar m. m.			10,800
2. Reparationer:			
Reparation av ekonomibygnad	20,000		
» » assistentbostad (för vaktmästare) ...	5,000		25,000
			2,150,000

Sammandrag av engångskostnaderna.

Byggnader och reparationer	2,150,000
Inredningar och inventarier (enligt Kungl. proposition)	225,000
Undervisningsmaterial » » »	100,000
	Kronor 2,475,000

¹ Vid alla nybyggnader har räknats med ett pris per kubikmeter av 55 kronor.

Stockholm den 17 mars 1931.

G. BIRCH-LINDGREN
Arkitekt — Stockholm.

Ake Nettelblatt.

